

С. Г. Махсма

ДОСЛІДЖЕННЯ ЛОКАЛЬНИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ

У статті проаналізовано праці українських вчених в контексті вивчення локальних політичних ідентичностей. Показано, що складний характер політичної ідентичності передбачає комплексний підхід до вивчення цього феномена, потребує використання наукової літератури багатьох інших галузей гуманітарного знання. Досліджено провідні напрямки у вивченні локальної політичної ідентичності в сучасній українській літературі. Визначено актуальні перспективні акценти подальшого вивчення локальних ідентичностей.

Ключові слова: політична ідентичність, територіальні ідентичності, регіональна ідентичність, локальна ідентичність.

DOI 10.34079/2226-2830-2021-11-31-32-142-152

Проблеми ідентичності вважаються одними з найскладніших в області гуманітарного знання та є об'єктом дослідження філософії, соціології, політології, етнології, психології, культурології, географії та ін. наук. Складний характер ідентичності деякі вчені небезпідставно порівнюють з принципом матрьошки, підкреслюючи переплетення різних типів ідентичності в індивідуальній і колективній свідомості соціальних суб'єктів. Складна структура політичної ідентичності, її типи та рівні, ієрархія самоідентифікації соціальних суб'єктів визначається розмаїттям чинників її формування. У сучасній політичній науці розрізняють індивідуальну, колективну, макро і мікро ідентичності, різні типи загальнодержавної та територіальної ідентичності.

Особливе місце в структурі політичної ідентичності посідає локальна ідентичність, яка, незважаючи на сучасні процеси глобалізації, «розмивання» різного роду меж, вплив соціальних мереж та інших інтегральних факторів, зберігає визначальний вплив на політичну свідомість і поведінку локальних територіальних спільнот, розвиток політичних процесів та інститутів на місцевому та регіональному рівнях. Особливості політичних територіальних (локальних та регіональних) ідентичностей впливають на динаміку і розвиток політичних процесів і відносин всього суспільства в цілому.

Зростання наукового інтересу до локальних політичних ідентичностей пов'язано з певними процесами сучасного політичного життя України: реформою децентралізації і формуванням об'єднаних територіальних громад, тенденціями зародження регіональних політичних режимів і регіоналізації партійної системи. Актуалізація дослідження локальних політичних ідентичностей обумовлена також соціально-політичною кризою і бойовими діями на Південному Сході України, сепаратистськими настроями в деяких регіонах України, проблемами консолідації українських регіонів і суспільства в цілому.

Метою статті є дослідження праць українських вчених, які представляють безпосередній науковий інтерес в контексті вивчення локальних політичних ідентичностей.

Локальні ідентичності стали предметом політологічного аналізу українських вчених порівняно недавно. Основну увагу вітчизняної науки в контексті дослідження політичної

ідентичності було спрямовано на визначення сутності, факторів і механізмів формування політичної ідентичності, її громадянської, етнічної складової, проблеми консолідації українського суспільства і формування загальнодержавної політичної ідентичності, політику ідентичності української держави. Територіальні типи політичної ідентичності вивчалися в основному в її регіональному вимірі, у контексті особливостей політичної ідентичності регіонів України, наприклад, роботи М. Макаренко (2010), Л. Нагорної (2008), Ю. Левенець (2011), О. Стегнія (2005), Л. Угрин (2007) та ін.

Однак, саме локальна політична ідентичність є первинною в ієрархії територіальних політичних ідентичностей (регіональної, загальнодержавної), формує навички політичної участі, відображає особливості політичної культури територіальної громади. Формування локальної політичної ідентичності пов'язано не тільки з «місцевими», локальними факторами (територіально-географічними, історичними, політичними, соціально-економічними, соціокультурними, міфологічними, топонімічними і ін.), вона детермінована факторами та особливостями інших типів ідентичностей (етнічної, соціальної, громадянської, національної та ін.) і вбудована в структуру регіонального і загальнонаціонального політичного процесу. Таким чином, її вивчення тісно пов'язане з дослідженнями більш загального характеру політичної ідентичності і тісно переплітається з особливостями регіональної ідентичності території, до якої відноситься локальне співтовариство. Дослідження локальної політичної ідентичності передбачає комплексний підхід і використання наукової літератури багатьох галузей гуманітарного знання, що характеризує всю палітру факторів і механізмів її формування, а також процеси конвертації локальної ідентичності в політичні практики і розвиток локального співтовариства.

Так, філософське осмислення просторових ідентичностей представлено в роботі Г. Носової «Просторові ідентичності епохи модерну та постмодерну» (Носова, 2018). Авторка зазначає, що в епоху глобалізації простежуються дві протилежні тенденції. З одного боку, слабшає прив'язка соціальних практик до територіальності, з іншого – посилюється вплив просторових ідентичностей, у тому числі локальних і регіональних. При цьому «простір» грає роль системотворчого/системоутворювального фактора і повинен розглядатися не тільки як фізичне поле, але і як смисловий зміст, який формує просторову ідентичність (Носова, 2018, с.10). У статті аналізується науковий дискурс визначення просторових ідентичностей у географії, соціології, психології, політології, культурології в зарубіжній літературі епохи модерну і постмодерну, подаються приклади осмислення територіальної ідентичності українськими авторами. Показано, що в сучасну епоху на формування просторових ідентичностей все більше впливають нелінійність, турбулентність, ризики та нестабільність соціальних процесів. Особливу увагу дослідниця приділяє методам аналізу просторових ідентичностей, підкреслює, що сучасна їх типологія передбачає і нові методи вивчення, визначення маркерів територіальної ідентичності, сучасних чинників впливу, зокрема таких, як зміни в просторовій організації та ін. (Носова, 2018, с.15).

Велике значення для політологічного аналізу локальної ідентичності мають роботи в галузі соціології. У сучасній соціологічній науковій літературі аналіз концептуальних підходів до визначення територіальної ідентичності представлений у роботі Г. Коржова «Територіальні ідентичності: концептуальні інтерпретації в сучасній зарубіжній соціологічній думці» (Коржов, 2010). Автор досліджує теоретичні положення і категоріальний апарат соціологічного та соціально-психологічного підходів до визначення та аналізу ідентичності в її територіальному вимірі. Г. Коржов констатує, що «у соціальній

теорії аналіз місця, території пройшов шлях від «фізичного або географічного детермінізму», ... до підходів, за яких відносини між людиною і територією мають динамічний та інтерактивний характер, а місце набуває соціального, психологічного та культурного значення. Місце відіграє суттєву роль у формуванні ідентичності, ... бо виявляється у системі інтеракцій людини з навколишнім світом» (Коржов, 2010, с.109).

Автор підкреслює, що в умовах сучасних викликів регіональна і локальна ідентичності є найважливішими формами соціальної адаптації, формують відчуття стабільності і передбачуваності. Вчений критично осмислює субстанціональний і конструктивістський підходи до дослідження територіальної ідентичності в західній соціологічній думці і робить спробу їх теоретичного синтезу.

Аналіз факторів актуалізації регіональної та міської територіальної ідентичності та їх особливостей у сучасній Україні здійснює у своїй роботі Н. Міхно (Міхно, 2020). Авторка виділяє два типи ідентичностей: номінальні, які існують у суспільній свідомості, і реальні, що характеризують практики індивідів у соціальному просторі. У статті досліджуються механізми формування регіональної ідентичності, показано, що крім ідеологічної роботи, символіки, міфів і інших комунікаційних технологій, регіональна ідентичність багато в чому є сконструйованим феноменом, «... і тому її формування або активізація можуть бути об'єктами цілеспрямованих дій» (Міхно, 2020, с.58). Носіями регіональної ідентичності є регіональні спільноти, які цілеспрямовано формуються регіональними елітами для забезпечення колективної солідарності в політиці. Автор доходить висновку, що сучасні регіональні ідентичності є результатом не стільки впливу об'єктивних (історичних, геополітичних і соціокультурних) чинників, скільки діяльності політичних еліт і партій для політичної мобілізації громадян. Дослідниця аналізує регіональні ідентичності в Україні і застерігає від спрощеного розуміння/тлумачення структури регіональних ідентичностей в українському суспільстві.

Аналізуючи механізми формування та особливості міських ідентичностей в Україні, авторка з'ясовує, що вони носять більш стійкий характер у порівнянні з регіональними, що пояснюється тим, що міська ідентичність формується більш зрозумілими і «близькими» факторами, більш тісними зв'язками, має більш чіткі територіальні та символічні маркери ідентифікації (Міхно, 2020, с.60).

У зв'язку з реформою децентралізації та утворенням укрупнених територіальних громад з'являються роботи, спрямовані на дослідження механізмів формування локальних ідентичностей нових територіальних громад, видані Інститутом громадянського суспільства: «Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад», «Локальна ідентичність і об'єднані територіальні громади», «Місцева ідентичність. Для територіальних громад і не тільки» (Котенко, 2016; Котенко та Ткачук, 2018; Ткачук та Наталенко, 2020).

Так, за сприяння Програми Ради Європи «Децентралізація та територіальна консолідація в Україні» в рамках проєкту «Підтримка розвитку об'єднаних територіальних громад у Хмельницькій області» було розроблено посібник за авторством Я. Котенко та А. Ткачука «Локальна ідентичність і об'єднані територіальні громади» (Котенко та Ткачук, 2018), метою якого є висвітлення теоретичних і практичних питань, пов'язаних з проблемою формування локальної ідентичності об'єднаної територіальної громади. Автори підкреслюють, що «формування спільного простору ОТГ на основі нової ідентичності громади, яка проте не має стати антагоністом до місцевих ідентичностей людей, що проживають у різних поселеннях цієї громади, а є інтегральним творенням нової спільноти,

базованої на взаємній довірі, спільних цінностях та інтересах» (Котенко та Ткачук, 2018, с.14.) – «... є важливою передумовою її суб'єктності, запорукою сталості та розвитку» (Котенко та Ткачук, 2018, с.17). Без цього найважливішого аспекту успіх реформи децентралізації, незважаючи на зусилля держави, інститутів громадянського суспільства та інших зовнішніх акторів, буде фактично неможливий.

Посібник містить ключові характеристики міжрегіональних відмінностей ідентичностей, аналіз особливостей локальних ідентичностей та їх функцій, опис інструментів конструювання локальних ідентичностей, практики формування локальної ідентичності у Львівській міській Раді і в м. Дмитрові Донецької області.

Спільна робота А. Ткачука та Н. Наталенко «Місцева ідентичність. Для територіальних громад і не тільки» (Ткачук та Наталенко, 2020) є підсумковою з дослідження механізмів і практик розвитку територіальних громад у рамках різних проєктів. Робота, як і попереднє видання, містить теоретичний і практичний матеріал з формування місцевої ідентичності об'єднаних територіальних громад, «... як первинної одиниці місцевого самоврядування...» (Ткачук та Наталенко, 2020, с.44-45). Автори показують, чому розмивання місцевої ідентичності та навпаки, її надмірне випинання є загрозою успішного розвитку територіальної громади.

У цьому ж ключі, як спонукання до дії, під авторством колективу українських науковців постала робота «Успішна територіальна громада: будуємо разом» (Бриль, Врублевський, Данчева, Сеїтосманов та Чубаров, 2018). Посібник містить інформацію про історичні традиції та сучасні правові засади формування об'єднаних територіальних громад. Вчені роблять акцент на ролі локальної ідентичності у формуванні згуртованості територіальної громади, соціального капіталу, що є найважливішим фактором її успішного розвитку. Розглядаються проблеми підвищення рівня легітимності органів місцевого самоврядування, довіри між жителями громади і владою.

Таким чином, розглянуті вище праці, що мають форму посібників для мешканців, активістів, місцевої політичної еліти, мають як теоретико-політологічне (виходячи з недостатності наукової літератури цієї тематики), так і практично-політичне (виходячи з новизни досвіду) значення.

У контексті реформи децентралізації та програмно-цільового підходу до розвитку об'єднаних сільських громад розглядає локальну ідентичність М. Бриль (Бриль, 2019). Авторка робить акцент на необхідності формування нової локальної ідентичності жителів об'єднаної громади, що сприяло б розвитку цієї території, об'єднанню людей навколо спільних цілей. Водночас дослідниця підкреслює, що необхідно зберігати і локальну ідентичність кожного села, яке увійшло до складу нової громади. М. Бриль розглядає механізми формування колективної локальної ідентичності жителів новоствореного територіального утворення, такі як соціальна політика на принципах субсидіарності, символічна політика, виховання патріотизму, зростання довіри до органів місцевого самоврядування, їх легітимності тощо та ін. Робота цікава тим, що в ній аналізується досвід Європейських держав і міжнародних організацій щодо розвитку сільських територій, у тому числі і досвід формування локальних ідентичностей як інструменту об'єднання жителів для реалізації програм соціально-економічного розвитку територій (Бриль, 2019).

Територіальні ідентичності в контексті становлення субсидіарної демократії розглядає в своїх роботах Т. Панченко (Панченко, 2009, 2010, 2011). Особливу увагу авторка приділяє нижнім рівням територіальної ідентичності: регіональній та локальній, доводячи, що саме вони «... займають особливе місце в системі ідентифікаційних практик людини. Для них

територія виступає основним градієнтом та чинником соціалізації індивіда і політичної мобілізації» (Панченко, 2010, с.72-77), є базовими у формуванні демократичної політичної культури, відіграють особливу роль у становленні субсидіарної демократії. У контексті нашого дослідження особливий інтерес викликає аналіз підходів, сутності, чинників формування локальної ідентичності, зроблений автором. Т. Панченко робить важливий політологічний висновок, що «відчуття приналежності до локальних та регіональних співтовариств зумовлює готовність до дій на користь відповідної територіальної спільноти, що формує навички політичної участі громадян та впливу на прийняття суспільно значущих рішень» (Панченко, 2010, с.77).

Роль регіональних ЗМІ у самоорганізації місцевої громади, формування локальної культури, способу малої Батьківщини і почуття причетності до неї досліджують І. Луцюк и С. Матвієнків. Так, роль регіональних ЗМІ у формуванні локальних ідентичностей розглядає С. Матвієнків (Матвієнків, 2017) Саме ЗМІ, на думку автора, висвітлюючи проблеми регіону, розповідаючи про місцеві події, досягнення, діяльність відомих ключових особистостей формують образ малої Батьківщини і почуття спільності і причетності місцевих жителів, локальну ідентичність. Велику роль, підкреслює С. Матвієнков, відіграють місцеві ЗМІ в забезпеченні зворотного зв'язку між органами місцевого самоврядування і мешканцями локального співтовариства, формування громадської думки та політичної поведінки, відстоюванні потреб громадян перед владою. Найважливішою функцією місцевих ЗМІ є збереження і розвиток локальної культури, історичної самобутності регіону. Водночас учений підкреслює і значення регіональних ЗМІ в процесах інтеграції локального співтовариства в загальнонаціональні структури і політичний процес.

Дослідницький інтерес українського автора І. Луцюка сконцентрований на функціях регіональних ЗМІ. На думку автора, найважливішими з них є: формування образу Малої Вітчизни, збереження історичної та культурної самобутності, розвиток демократії на місцях, вплив на владу у вирішенні місцевих проблем та ін. Вчений наголошує на ролі регіональних ЗМІ в інтеграції місцевої громади в загальнонаціональні процеси і структури. І. Луцюк підкреслює, що «... союзником місцевих ЗМІ є неурядові, суспільні и культурологічні організації» (Луцюк, 2014).

В останнє десятиліття в контексті досліджень територіальних політичних ідентичностей все більше уваги приділяється локальним ідентичностям українських міст.

У цьому сенсі велике наукове та практичне значення має серія робіт науковців Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України: Т. Бевз, О. Зорич, М. Кармазіної, Н. Ротар присвячених вивченню індивідуальних і колективних політичних ідентичностей у міських громадах українських міст.

Так, особливостям формування локальної політичної ідентичності Полтави присвячена робота О. Зорич «Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Полтави» (Зорич, 2017), що містить аналіз чинників впливу на конструювання політичних ідентичностей міста: історичних, етнічних, соціально-економічних, політичних. Вирішального значення набуває культурний фактор, як у сучасній характеристиці його впливу, так і в історичній ретроспективі.

Політичні ідентичності міської громади Одеси досліджуються в монографії Т. Бевз: «Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Одеси» (Бевз, 2016), розглянуто також чинники формування політичної ідентичності мешканців Одеси (історичні, соціокультурні, релігійні, економічні) партійні преференції одеситів у період виборчих кампаній у кінці ХХ – початку ХХІ століття.

Важливим у контексті сучасних подій, соціально-політичної кризи на Південному Сході України має дослідження політичних ідентичностей м. Донецька М. Кармазіної, яке акумульовано в монографії: «Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Донецька» (Кармазіна, 2016). Авторка концентрує увагу на політико-історичних передумовах та сучасній політиці ідентичності регіональних політичних еліт та центральних органів влади з формування особливостей політичної ідентичності Донецька та донецького регіону взагалі.

У зв'язку з дослідженням локальних політичних ідентичностей заслуговує на увагу монографія Н. Ротар: «Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Чернівців» (Ротар, 2016). Особливу увагу автор приділяє соціокультурним вимірам формування політичних ідентичностей міста, політизації етнічних, мовних та релігійних факторів життя міста, його символічним ідентифікаторам, ціннісному оновленню політичних ідентичностей у контексті євроінтеграційних прагнень чернівецької громади, трансформації політичних ідентичностей під час парламентських, президентських та місцевих виборів.

Метою цих досліджень був аналіз формування та трансформації політичних ідентичностей міських громад під впливом різного роду факторів (історичних і сучасних), визначення їх особливостей та впливу на процеси консолідації у сучасній Україні (Кармазіна, ред. 2015).

Особливості специфіки локальної ідентичності міста Харкова досліджує в своїх роботах О. Мусієздов (Мусієздов, 2011). На основі дослідження «Харківська ідентичність: уявлення про місто та його історію як чинники ідентифікації», проведених за підтримки Центру міської історії Центрально-Східної Європи в 2008-2009 рр. автор визначає фактори локальної ідентифікації харків'ян у різні періоди історії міста, образів міста в свідомості його жителів («уявна спільнота»). Вчений доходить висновку, що в різний час, залежно від необхідності, у контексті його унікальності в суспільну свідомість впроваджувалися різні образи Харкова, від «вільного поселення» і «першої столиці» до «сучасного промислового, транспортного та культурного центру». Специфіка бренду міста залежить від об'єктивних факторів і суб'єктивного розуміння тих, хто цей бренд визначає, відіграє велике значення в локальній ідентифікації харків'ян, у конкуренції між містами, і надає великий потенціал для розвитку різних сфер міського життя (Мусієздов, 201, с.231).

Особливості ідентичності українських міст, рівень і типологію їх включеності в загальнонаціональний проєкт досліджує Г. Фесенко (Фесенко, 2014). Авторка підкреслює, що сьогодні, як ніколи, дуже важливо з точки зору «громадянського підходу» досліджувати існуючі практики формування міських ідентичностей, їх ціннісні орієнтири, соціокультурні відмінності, механізми включення в національні проєкти.

Таким чином, можна констатувати, що в українській науковій літературі формується новий напрямок вивчення проблеми політичної ідентичності, пов'язаний з дослідженням особливостей локальних політичних ідентичностей українських міст, про що свідчить зростання дослідницького інтересу до цієї проблеми.

В цілому, у дослідженнях українських авторів локальної ідентичності можна виділити декілька провідних напрямків, які мають теоретичне і практичне значення для вивчення локальних політичних ідентичностей:

- теоретико-методологічні підходи до дослідження локальних ідентичностей: концепції, характеристика основних категорій територіальних ідентичностей, методологія вивчення;

- проблеми формування локальних ідентичностей об'єднаних територіальних громад як необхідна умова їх ефективного розвитку: механізми, чинники, потенціал, практики;
- територіальні ідентичності в контексті становлення субсидіарної демократії, демократичної політичної культури;
- дослідження особливостей, факторів і механізмів формування локальних ідентичностей українських міст, їх соціокультурні відмінності і рівень включеності в загальнодержавний процес.

Водночас, на нашу думку, багато проблем, пов'язаних з дослідженням локальних політичних ідентичностей, залишаються поки без належної уваги наукової спільноти в Україні. Перспективними і актуальними науковими напрямками в цьому контексті є:

- подальше вивчення зарубіжного досвіду формування локальних ідентичностей, можливостей його використання в Україні в контексті реформи децентралізації та зростання ролі і відповідальності об'єднаних громад у суспільному житті;
- роль локальної ідентичності у формуванні соціального капіталу території, соціальної солідарності та відповідальності;
- дослідження локальної політичної ідентичності як чинника і ресурсу розвитку територій та ін.

Бібліографічний список

- Бевз, Т.А., 2016. *Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Одеси*. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Бриль, М., Врублевський, О., Данчева, О., Сеїтосманов, А. та Чубаров, Е., 2018. *Успішна територіальна громада: будуємо разом*. Харків: Видавничий будинок Фактор.
- Бриль, М.В., 2019. *Програмно-цільовий підхід до забезпечення розвитку сільських територій*. Кандидат наук. Дисертація. Національна академія державного управління при Президентові України. Київ.
- Зорич, О.О., 2017. *Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Полтави*. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Кармазіна, М.С., ред. 2015. *Політичні ідентичності в сучасній Україні*. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Кармазіна, М.С., 2016. *Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Донецька*. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Коржов, Г., 2010. Територіальні ідентичності: концептуальні інтерпретації в сучасній зарубіжній соціологічній думці. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 1, с.107-124.
- Котенко, Я., 2016. *Локальна ідентичність як умова розвитку об'єднаних територіальних громад*. Київ: Легальний статус.
- Котенко, Я.В. та Ткачук, А.Ф., 2018. *Локальна ідентичність і об'єднані територіальні громади*. 2-ге вид. Київ: ЮСТОН.
- Левенець, Ю., ред. 2011. *Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості*. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Луцюк, І., 2014. Регіональні ЗМІ в сучасному суспільстві: функції, завдання та проблеми. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, 39(2), с.152–157. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2014.39.5646>
- Макаренко, Н., 2010. Національна ідентичність: особливості регіонального виміру. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України*, 2 (46), с.100–116.

- Матвієнків, С.М., 2017. Регіональні ЗМІ як інструмент формування локальної ідентичності. *Політичне життя*, 4, с.83-86.
- Міхно, Н.К., 2020. Міська vs регіональна ідентичність: До питання характеру формування / актуалізації / протиставлення в умовах сучасного українського суспільства. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*, 2(23), с.57-61. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/28022020/6951
- Мусяєздов, О.О., 2011. Ідентифікація Харкова: досвід конструювання образу міста. *Схід / Захід: Історико-культурологічний збірник*, 15: Спеціальне видання: Проблеми історичної урбаністики, pp.217–234.
- Нагорна, Л.П., 2008. *Регіональна ідентичність: український контекст*. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Носова, Г.Ю., 2018. Просторові ідентичності епохи модерну та постмодерну. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Філософія, 21, с.8–16. DOI: 10.25264/2312-7112-2018-21-8-16
- Панченко, Т.В., 2009. Субсидіарне врядування: баланс глобальних, національних, регіональних і локальних владних інституцій. *Вища освіта України*, 3, с.56-70.
- Панченко, Т.В., 2010. Регіональна і локальна ідентичності як складові культури субсидіарної демократії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*, 4, с.72-77.
- Панченко, Т.В., 2011. *Принцип субсидіарності у сучасному демократичному розвитку*. Харков: Майдан.
- Ротар, Н., 2016. *Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Чернівців*. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Стегній, О., 2005. Регіональний чинник розвитку політичної культури населення України. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 3, с.94-122.
- Ткачук, А.Ф. та Наталенко, Н.В., 2020. *Місцева ідентичність. Для територіальних громад і не тільки*. Київ: Юстон.
- Угрин, Л., 2007. Вплив регіональних ідентичностей на політичний процес в Україні. В: А.С. Романюк, Л.С. Скочиляс, О.В. Шиманова, уклад. *Регіональний вимір політичного процесу в Україні: Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції*, м. Львів, 26 травня 2007 р. Львів: ЦПД, с.4-17.
- Фесенко, Г., 2014. Ідентифікація міст у національному проєкті: вітчизняний контекст урбаністики. *Українознавчий альманах*, 17, с.44-46.

References

- Bevz, T.A., 2016. *Politychni identychnosti v suchasni Ukraini: miska hromada Odesy [Political identities in modern Ukraine: the city community of Odessa]*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian).
- Bryl M., Vrublevskiy O., Dancheva O., Seitosmanov A. and Chubarov E., 2018. *Uspishna terytorialna hromada: buduiemo разом [Successful territorial community: we build together]*. Kharkiv: Vydavnychiy budynok Faktor. (in Ukrainian).
- Bryl, M.V., 2019. *Prohramno-tsilovyi pidkhid do zabezpechennia rozvytku silskykh terytorii [Performance-based approach to rural territories development]*. Ph.D. Dissertation.

- National Academy for Public Administration under the President of Ukraine. Kyiv. (in Ukrainian).
- Fesenko, H., 2014. Identyfikatsiia mist u natsionalnomu proekti: vitchyzniani kontekst urbanistyky [Identification of cities in the national project: the domestic context of urban planning]. *Almanac of Ukrainian Studies*, 17, pp.44-46. (in Ukrainian).
- Karmazina, M.S., ed. 2015. *Politychni identychnosti v suchasni Ukraini [Political identities in modern Ukraine]*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian).
- Karmazina, M.S., 2016. *Politychni identychnosti v suchasni Ukraini: miska hromada Donetska [Political identities in modern Ukraine: the city community of Donetsk]*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian).
- Korzhov, H., 2010. Terytorialni identychnosti: kontseptualni interpretatsii v suchasni zarubizhnii sotsiologichnii dumtsi [Territorial identities: conceptual interpretations in modern foreign sociological thought]. *Sociology: Theory, Methods and Marketing*, 1, pp.107-124. (in Ukrainian).
- Kotenko, Ya., 2016. *Lokalna identychnist yak umova rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad [Local identity as a condition for the development of united territorial communities]*. Kyiv: Lehalni status. (in Ukrainian).
- Kotenko, Ya.V. and Tkachuk, A.F., 2018. *Lokalna identychnist i obiednani terytorialni hromady [Local identity and united territorial communities]*. 2nd ed. Kyiv: YuSTON. (in Ukrainian).
- Levenets, Yu., ed. 2011. *Etnopolitychni protsesy v Ukraini: rehionalni osoblyvosti [Ethnopolitical processes in Ukraine: regional features]*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian).
- Lutsiuk, I., 2014. Rehionalni ZMI v suchasnomu suspilstvi: funktsii, zavdannia ta problem [Localpress in the modern society: features, tasks and problems]. *Visnyk of the Lviv University. Series Journalism*, 39(2), pp.152–157. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vjo.2014.39.5646> (in Ukrainian).
- Makarenko, N., 2010. Natsionalna identychnist: osoblyvosti rehionalnoho vymiru [National identity: features of the regional dimension]. *Scientific notes*, 2(46), pp.100–116. (in Ukrainian).
- Matviienkiv, S.M., 2017. Rehionalni ZMI yak instrument formuvannia lokalnoi identychnosti [Regional media as a tool for the formation of local identity]. *Political life*, 4, pp.83-86. (in Ukrainian).
- Mikhno, N.K., 2020. Miska vs rehionalna identychnist: Do pytannia kharakteru formuvannia / aktualizatsii / protystavlennia v umovakh suchasnoho ukrainskoho suspilstva [Urban vs regional identity: On the question of the nature of formation / actualization / opposition in the conditions of modern Ukrainian society]. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*, 2(23), pp.57-61. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/28022020/6951 (in Ukrainian).
- Musiiezov, O.O., 2011. Identyfikatsiia Kharkova: dosvid konstruiuvannia obrazu mista [Identification of Kharkiv: The Experience of Constructing the Image of the City]. *Skhid / Zakhid: Istoryko-kulturolohichni zbirnyk*, 15: Special edition: Problems of historical urbanism, pp.217–234. (in Ukrainian).

- Nahorna, L.P., 2008. *Rehionalna identychnist: ukrainskyi kontekst* [Regional identity: Ukrainian context]. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian).
- Nosova, H.Iu., 2018. Prostorovi identychnosti epokhy modernu ta postmodernu [Spatial identities of the modern and postmodern epoch]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Filosofiia*, 21, pp.8–16. DOI: 10.25264/2312-7112-2018-21-8-16 (in Ukrainian).
- Panchenko, T.V., 2009. Subsidiarne vriaduvannia: balans hlobalnykh, natsionalnykh, rehionalnykh i lokalnykh vladnykh instytuttsii [Subsidiary governance: a balance of global, national, regional and local government institutions]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 3, pp.56—70. (in Ukrainian).
- Panchenko, T.V., 2010. Rehionalna i lokalna identychnosti yak skladovi kultury subsidiarnoi demokratii [Regional and local identities as components of the culture of subsidiary democracy]. *Naukoviy chasopis Natsionalnogo pedagogichnogo universitetu imeni M. P. Dragomanova. Seriya 22. Politichni nauki ta metodika vkladannya sotsialno-politichnikh distsiplin*, 4, pp.72-77. (in Ukrainian).
- Panchenko, T.V., 2011. *Pryntsyp subsidiarnosti u suchanomu demokratychnomu rozvytku* [The principle of subsidiarity in modern democratic development]. Kharkov: Maidan. (in Ukrainian).
- Rotar, N., 2016. *Politychni identychnosti v suchasni Ukraini: miska hromada Chernivtsiv* [Political identities in modern Ukraine: miska hromada Chernivtsiv]. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian).
- Stehni, O., 2005. Rehionalnyi chynnyk rozvytku politychnoi kultury naseleння Ukrainy [Regional factor in the development of political culture of the population of Ukraine]. *Sociology: Theory, Methods and Marketing*, 3, pp.94-122. (in Ukrainian).
- Tkachuk, A.F. and Natalenko, N.V., 2020. *Mistseva identychnist. Dlia terytorialnykh hromad i ne tilky* [Local identity. For local communities and more]. Kyiv: Yuston. (in Ukrainian).
- Uhryn, L., 2007. Vplyv rehionalnykh identychnosti na politychnyi protses v Ukraini. In: A.S. Romaniuk, L.S. Skochylias, O.V. Shymanova, compilers. *Regional Dimension of the Political Process in Ukraine: Proceedings of the Interregional Scientific and Practical Conference, Lviv, May 26, 2007*. Lviv: TsPD, pp.4-17. (in Ukrainian).
- Zorych, O.O., 2017. *Politychni identychnosti v suchasni Ukraini: miska hromada Poltav* [Political identities in modern Ukraine: Poltava city community]. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 03.09.2021 р.

S. Makhsma

STUDY OF LOCAL IDENTITY IN THE WORKS OF UKRAINIAN SCIENTISTS

The works of Ukrainian scholars who study local political identity are investigated in the present article. Local identity holds a special place in the structure of political identity affecting the political consciousness and behaviour of local territorial communities, the development of political processes and institutions at the local and regional levels. It is local identity that is primary in the hierarchy of territorial political identities (regional or national), develops the skills of political participation, specifies the features of the political culture within the territorial

community. The trends in the study of local political identity in the modern Ukrainian political science are considered:

- theoretical and methodological approaches to the study of local identities: concepts, characteristics of the main categories of territorial identities, methodology of study (H. Korzhov, H. Nosova and N. Mikhno);

- problems of formation of local identities of united territorial communities, as a necessary condition for their effective development: mechanisms, factors and potential, practices (Ya. Kotenko and A. Tkachuk, N. Natalenko, O. Vrublevsky, O. Dancheva, A. Seitosmanov and E. Chubarov);

- territorial identities in the context of the formation of subsidiary democracy, democratic political culture (M. Bryl, T. Panchenko, I. Lutsiuk and S. Matvienkiv);

- study of features, factors and mechanisms of formation of local identities of Ukrainian cities, their socio-cultural differences and the level of inclusion in the national process (T. Bevz, O. Zorich, M. Karmazina, O. Musiiezdov, N. Rotar and H. Fesenko).

Nevertheless, Ukrainian academic community still is not aware about many issues related to the study of local political identities. Therefore, there are still some relevant research areas: the further study of foreign experience in the formation of local identities; the role of local identity in the formation of social capital of the territory, social solidarity and responsibility; study of local political identity as a factor and resource of territorial development, etc.

Key words: *political identity, territorial identity, regional identity, local identity.*

УДК 327:623.454.8

В. В. Мироненко

ОСОБЛИВОСТІ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РАКЕТНО-ЯДЕРНИХ ОЗБРОЄНЬ

У статті здійснено характеристику основних тенденцій світової політики щодо ракетно-ядерних озброєнь у сфері забезпечення міжнародної і національної безпеки, надано оцінку значенню ракетно-ядерних програм у сучасних міжнародних політичних безпекових відносинах.

У статті використано різноманітні методи політологічних досліджень, що надали можливість сформулювати достовірні результати аналізу. Зокрема, методологія порівняльного аналізу є одним із головних напрямів у сучасній світовій політології і вона була застосована для порівняння різноманітних наукових підходів щодо оцінки особливостей світової політики щодо ракетно-ядерних озброєнь. Широкий спектр залучення науково-методологічного інструментарію насамперед пов'язаний із тим, що у вітчизняній політичній науці практично не розроблені такі поняття, як метод порівняльного аналізу, порівняльна політологія, компаративне порівняння. Водночас у західній політології ця сфера науки досліджена досить ґрунтовно, що надало можливість застосувати методи західних досліджень.

Науково-теоретичне порівняння, що використано у статті, виступає особливим методом, а дослідною методологічною стратегією, що охоплює політичні аспекти ракетно-ядерних програм, їх вихідну концептуальну структуру, сформульовані